

د چرگانو کوکسیدوسس

(Avian Coccidiosis)

د دی رنځ واقع کیدل
په افغانستان کې
پیژندل شوی.

۱. تعریف

دغه رنځ د یو زیات شمیر یو حجروي پرازیتونو په واسطه چې دایمیریا (*Eimeria*) د جنس پوری اړه لری منځ ته راځی دوی دکولمو په سطحی انساجو حمله کوی او په هغوی کی زخمونه او خونریزی منځ ته راوړی.

۲. عامل

۷ نوع د ایمریا (*Eimeria*) په چرگانو کی دا رنځ منځ ته راوړی. دوی کولای شی چه په جلا ډول او یا په گروپی ډول سره دا رنځ منځ ته راوړی. دوه نوعه د دوی سخت حالاتونه منځ ته راوړی چه یوه نوع ئی د ایمریا نیکاتریکس (*E.necatrix*) په نامه یادیری او وری کولمی په رنځ اخته کوی او دوهمه نوع د ایمریا ټینیلا (*E.Tenella*) په نامه سره یادیری چه د سیکوم (*Ceca*) برخه په رنځ اخته کوی.

۳. انتقال

دا یو ساری رنځ دی. دناروغه چرگ د مواد غایطه و سره د دی پروتوزا سیستونه یا کڅوړی خارجیری. او له دوه ورځو څخه وروسته سپور تشکیلوی او کله چه د نورو چرگانو په واسطه واخیستل شی د مرض د پیدا کیدو سبب کیږی.

۴. نوع د حیوان چه مبتلا کیږی

چرگانی یواځینی طبیعی میزبان دی. د کم عمر چرگان نسبت د ډیر عمر چرگانو ته زیات

حساس دی د ۳-۶ اونښو په عمر کې چرگان زیات حساس وی. په چرگانو کې معافیت منځ ته راځي اما کراس معافیت (Cross-Immunity) نه تولیدیږي نو که چرگان په یوه نوع باندې اخته شي د هغې به مقابل کې انتی بادی جوړیږي هو بیا د انتی بادی د نورو نوعو په مقابل کې وقایه نشي کولی.

۵. کلینیکي نښې

شدت د مریضی د سیستونو یا پروتوزوا د کڅوړو د تعداد او په تیر وخت کې د مرض څخه د معافیت د تولید د اندازی پوری اړه لري. که چیرې کم شمیر کڅوړې ئې خوړلې وي نو ډیر خفیف شکل د مریضی منځ ته راځي او ورپسې معافیت تولیدیږي. که چیرې زیات شمیر کڅوړې وخوړل شي او همدا ډله د چرگانو مخکې دا رنځ نه وي تیر کړی او معافیت موجود نه اوسي نو بیا دغه رنځ په شدید ډول سره منځ ته راځي. د ۲-۳ ورځې وروسته د سیستونو د خوړلو څخه وینه لرونکي نس ناسته شروع کیږي چه چرگان ډیر سترې او ستومانه معلومیږي او د بدن داوبو ضایع کیدل په کښې لیدل کیږي. د مبتلا کیدو درجه لوړه او د مریضی اندازه فرق کوي. هغه چرگان چه د دی حالت څخه روغ پاتی شوی اوسي معمولاً د نورو انفکشنونو لکه سالمونیل (Salmonella) او کلوستریدوم (Clostridium) تر حملې لاندې راځي.

۶. غیري معمولی موندنی

تغیرات بالکل برجسته او مشخص وی. نظر په نوع د ایمیریا (Eimeria) چه کومه برخه د کولموئی مبتلا کړیده، زخمونه او خونریزی په کې لیدل کیږي. مکوزائی برخه ئې فوق العاده پیږیږي او د لومن (Lumen) په برخه کې له منځه تللی انساج لیدل کیږي. لکه مخکې چه مو وویل ایمیریا نیکاترکس E.necratix وړی کولمی او ایمیریا تنیلا (E.tenella) د سیکوم یا رنده کولمه باندې حمله کوي.

۷. تشخیص

تداوی ساده او اسانه او د کلینیکي نښو او غیري معمولی حالتونو د منځ ته راتللو پوری اړه لري. که چیرې د کولمو دموادو څخه یو سلاید جوړ او معاینه کړو نو زیات شمیر شیزونټونه (Schizonts) د پروتوزوا په کې لیدل کیږي.

۸. درملنه

د دی رنځ په مقابل کې مختلف درمل موجود دی اما یوه ستونزه د همیشه لپاره پدی کې لیدل

کپړی او هغه داده چه دا نوعی د دی درملو په مقابل کې مقاومت منځ ته راوړی. عمده دلیل ئی دادی چه دا مختلف درمل د پروتوزوا د ژوند د دوران په مختلفو مرحلو کې اثر کوی او دمقاومت د پیدا کیدو د مخنیوی په خاطر باید دا درمل په متناوب ډول سره استعمال شی.

۹. مخنیوی او کنترول

د دی رنځ مخنیوی ستونزمن کاردی کله چه دا پروتوزوا په ټوله نړی کې موجود دی بهتره لپاره ئی د بنودرملو استعمال او د حفظ الصحی مراعات کول دی.